

บทเรียนจากคน “ล้นชาติ”

วีรวิท คงศักดิ์

การวาง “ยุทธศาสตร์” ที่ดีที่สุด คือ การศึกษาบทเรียน (Lesson Learned) ของตนเองและผู้อื่น ที่มีบริบทคล้ายคลึงกับเรา มาพิจารณา “จุดอันตราย” ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต เพื่อหาหนทางป้องกันและแก้ไขก่อนที่ทุกอย่างจะสายเกินไป เพราะสิ่งนี้เป็นความรู้ที่เปิดเผย (Explicit Knowledge) จากคนที่มีประสบการณ์โดยตรง ซึ่งเรื่องนี้ทำให้เกิดระบบการบริหารจัดการความรู้ในการบริหารงานยุคใหม่

จากการติดตามปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมไทยปัจจุบัน ทำให้ผมนึกถึงหนังสือเล่มหนึ่งที่เคยอ่านเมื่อ ๓๐ ปีก่อนชื่อ “ล้นชาติ” ซึ่งเขียนจากบทเรียนของพลอากาศเอก เจริญ เกา ก็ อดีตผู้บัญชาการทหารอากาศ อดีตนายกรัฐมนตรี และอดีตรองประธานาธิบดีสาธารณรัฐเวียดนาม หรือเวียดนามใต้ ที่ “เสีย” เอกราชและอธิปไตยของชาติให้กับเวียดนามเหนือเมื่อปี ๒๕๑๘

หนังสือเล่มนี้แปลมาจากหนังสือภาษาอังกฤษโดยผู้ใช้นามปากกาว่า “พงษ์ พินิจ” และให้ชื่อว่า “บันทึกของเจริญ เกา ก็ อดีตนายกรัฐมนตรี “ล้นชาติ” ทั้งกองทัพกันอย่างนั้น “ชาติ” จะอยู่ได้อย่างไร” จัดพิมพ์โดยสำนักพิมพ์ การเวก เมื่อ สิงหาคม ๒๕๒๐

นายพล “ก็” เล่าให้ฟังว่า คนเวียดนามเป็นชนชาติหนึ่งที่อาศัยอยู่ในบริเวณแม่น้ำแดงมาเป็นเวลานานกว่า ๒,๐๐๐ ปี ถูกจีนเข้าครอบครองตั้งแต่ก่อนคริสตกาล ๒๐๐ ปี และครอบครองต่อเนื่องมาเป็นเวลานานับสิบศตวรรษ

จากการต่อสู้ที่รุนแรงและยาวนาน เวียดนามสามารถเอาชนะจีนได้ในยุคราชวงศ์ถังและราชวงศ์ซ่ง และมีเอกราชอย่างสมบูรณ์ในศตวรรษที่ ๑๗ ทำให้มีความภาคภูมิใจว่า เป็นประเทศซึ่งมีดินแดนที่กว้างใหญ่จากดินแดนศัตรูที่ยิ่งใหญ่ (จีน) ไปจนถึงอ่าวไทย

เมื่อถึงยุคการรุกรานของจักรวรรดินิยม เวียดนามถูกฝรั่งเศสเข้าครอบครอง และต่อมาถูกญี่ปุ่นรุกรานในช่วงก่อนสงครามโลกครั้งที่ ๒

หลังจากสงครามโลกครั้งที่ ๒ ยุติลง เวียดนามภายใต้การนำของ “โฮจิมินห์” ได้ต่อสู้กับอิทธิพลของฝรั่งเศสต่อไปอีกจนสามารถเอาชนะได้ในศึกเดียนเบียนฟูเมื่อปี ๒๕๔๗

แต่เคราะห์กรรมของคนเวียดนามยังไม่หมด เพราะมหาอำนาจได้แบ่งเวียดนามเป็น ๒ ส่วนด้วยเส้นขนานที่ ๑๗ โดยกำหนดให้ส่วนเหนืออยู่ใต้อิทธิพลของรัสเซียปกครองในระบอบคอมมิวนิสต์ และส่วนใต้อยู่ภายใต้อิทธิพลของสหรัฐอเมริกาปกครองในระบอบประชาธิปไตย ทำให้คนที่อยู่ในภาคเหนือที่ต้องการปกครองในระบอบประชาธิปไตยได้เคลื่อนย้ายลงมาทางใต้ ซึ่งรวมทั้งนายพล “ก็” ที่เพิ่งสำเร็จหลักสูตรการบินมาจากฝรั่งเศสด้วย

สิ่งที่แปลก คือ คนเวียดนามทั้งเหนือและใต้ ยังนับถือและสำนึกในบุญคุณของ “โฮจิมินห์” ที่ต่อสู้กับต่างชาติมาจนประเทศเป็นเอกราช แต่คนทั้งสองกลุ่มต้องต่อสู้กันเพราะความคิดทางการเมืองที่ถูกมหาอำนาจสองฝ่ายบรรจุในสมองของพวกเขา ตามพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ที่แบ่งกันหลังสงครามโลกครั้งที่สอง โดยคนเวียดนามทั้งสองส่วนก็ไม่เข้าใจอย่างแท้จริงว่า “ประชาธิปไตย” คือ อะไร และ “คอมมิวนิสต์” คือ อะไร

เวียดนามใต้ได้รับการพัฒนาให้เป็นประชาธิปไตยภายใต้กำกับของสหรัฐอเมริกา ด้วยสูตรสำเร็จในการเขียนรัฐธรรมนูญและจัดการเลือกตั้ง มีประธานาธิบดีเป็นประมุขประเทศที่มาจากการเลือกตั้งโดยมีวาระ

๔ ปี เช่นเดียวกับสหรัฐอเมริกา ต่างกันที่มีนายกรัฐมนตรีซึ่งประธานาธิบดีแต่งตั้งทำหน้าที่บริหารประเทศ ซึ่งเป็นที่แน่นอนว่า ผู้นำเวียดนามใต้ “ต้อง” เป็นผู้ที่สหรัฐอเมริกาไว้วางใจ

ประธานาธิบดีคนแรกของเวียดนามใต้ คือ โง ดินห์ เดียม เป็นคนมีอุดมการณ์สูงส่ง ซื่อสัตย์เคร่งครัดในศาสนา และสมถะ รวมทั้งเป็นคนโสดที่ไม่มีหลังบ้าน จึงนับได้ว่า เป็น “คนดี” ที่ได้รับการเลือกสรรและสนับสนุนจากสหรัฐฯ ให้ปกครองและบริหารประเทศ

แต่ “ความดี” ของ “เดียม” ไม่สามารถทำให้ประเทศอยู่รอดได้ เพราะเมื่อครองอำนาจไปได้ระยะหนึ่งได้ปล่อยให้น้องชาย คือ โง ดินห์ ฟู และน้องสะใภ้ ใช้อำนาจโดยมิชอบ น้อราชฎ์บังหลวง และเป็นผู้ทรงอิทธิพลทุกอย่างในประเทศ ทำให้ประชาชนได้รับความเดือดร้อน

ในที่สุด นายพลเตือง วัน มินห์ ได้ทำการรัฐประหารตามเสียงเรียกร้องของประชาชน และการสนับสนุนของสหรัฐฯ ในเดือนพฤศจิกายน ๒๕๐๖ ทำให้เป็นจุดเริ่มต้นของการต่อสู้ทางการเมืองกันเองจน “สิ้นชาติ” ใน ๑๒ ปีต่อมา

สำหรับนายพล “กี” เป็นนายทหารอากาศนักบินรุ่นแรกของเวียดนามใต้ที่สำเร็จวิชาการบินจากฝรั่งเศสในปี ๒๔๙๓ หลังจากมีการแบ่งประเทศเป็นสองส่วนไม่นาน และได้อพยพมาอยู่ในเวียดนามใต้ เริ่มชีวิตการบินด้วยเครื่องบินลำเลียงแบบ C-47 หรือดาโกต้า ภายใต้การสนับสนุนของสหรัฐฯ และมีความเจริญก้าวหน้าในราชการอย่างรวดเร็ว จนได้เป็นผู้บังคับการกองบิน ที่สนามบินตันซอนนุท กรุงไซ่ง่อน ในช่วงที่นายพล “มินห์” ทำการรัฐประหาร และได้รับการขนานนามว่าเป็นกลุ่ม “ยังเดิร์ก” จนในที่สุดได้รับการแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรีในปี ๒๕๐๘ ขณะที่มีอายุเพียง ๓๕ ปี

นายพล “กี” ให้ความเห็นว่า ผลของการปฏิวัติแย่งชิงอำนาจกันในกลุ่มทหารถึง ๗ ครั้งในปี ๒๕๐๗ เป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้ชนชั้นปกครองของประเทศ ทั้งทหารและพลเรือนไม่ไว้วางใจกันจนประเทศขาดความมั่นคง โดยสรุปไว้ว่า

“...เหตุผลประการที่สองที่ทำให้ความมั่นคงของรัฐบาลและของประเทศไม่มีก็คือ การดำเนินงานของสภาปฏิวัติ ฝ่ายทหารอันเป็นคณะบุคคลที่มีอำนาจสูงสุดที่จะคัดเลือกผู้ดำรงตำแหน่งในรัฐบาลใหม่ สภานี้ไม่มีความสามัคคีต่อการจะเลือกผู้นำที่ดี และให้การสนับสนุนอย่างเต็มที่แก่ผู้นำนั้น สมาชิกของสภาปฏิวัติฝ่ายทหารไม่มีนโยบายและอุดมการณ์เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ส่วนใหญ่เป็นนักฉวยโอกาสมากกว่าจะเป็นผู้ที่ทำงานเพื่ออุดมการณ์ ความจงรักภักดีประการแรก คือ การจงรักภักดีต่อตนเอง แสวงหาความดีให้ตนเองก่อนประเทศชาติ ผมเองไม่ได้ตระหนักในสิ่งเหล่านี้นักในเวลานั้น ผมมองเห็นความจริงหลายอย่างเอาก็เมื่อผมได้เป็นนายกรัฐมนตรีในเวลาต่อมาและรู้จักทุกคนดีขึ้น สภาปฏิวัติฝ่ายทหารเริ่มทะเลาะเบาะแว้งกันเองตั้งแต่ก่อตั้งขึ้น และในกลางเดือนมกราคม คนที่ไม่ได้รับการเลื่อนยศเลื่อนตำแหน่ง ไม่มีความดีความชอบก็จะวางแผนการปฏิวัติครั้งใหม่อีก ”

การแย่งอำนาจทางการเมืองในช่วงนั้น มีผลต่อการปฏิบัติภารกิจหลักของประเทศและการแก้ไขปัญหาของชาติที่เผชิญหน้าอยู่มาก กล่าวคือ การต่อต้านการรุกรานของคอมมิวนิสต์ได้ถูกละเลย ทำให้เป็น “โอกาสทอง” ของเวียดนามเหนือในการดำเนินกลยุทธ์ ทั้งด้านการเมืองด้วยการบ่อนทำลายความน่าเชื่อถือของรัฐบาล และการใช้กำลังทหารแทรกซึมเข้ามาอยู่ในเวียดนามใต้เป็นจำนวนมาก ซึ่งเป็นการสร้างทั้งมวลชนและกำลังรบที่ส่งผลให้สหรัฐฯ และเวียดนามใต้แพ้สงครามเวียดนามในปี ๒๕๑๘ หรือ ๑๐ ปีต่อมา โดยขณะนั้น นายพล “กี” ไม่มีตำแหน่งในการบริหารประเทศ

การต่อสู้ทางการเมืองที่รุนแรงและบ่อยครั้ง ทำให้เกิดความระแวงซึ่งกันและกัน ทั้งในหมู่ทหารและชนชั้นปกครองของประเทศ ทำให้ทรัพยากรบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถสูง ซึ่งมีอยู่อย่างจำกัดของประเทศ ไม่ถูกนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์

ขณะเดียวกันกลับนำบุคคลที่ “ไร้คุณภาพ” แต่ผู้บริหารประเทศไว้ใจ มาทำงานแทน “คุณภาพของรัฐบาล” จึงต่ำมาก และมีผลต่อ “พลังอำนาจของชาติ” (National Power) ทำให้สมรรถนะในการบริหารประเทศอ่อนแอลงมาก จนไม่สามารถแก้ไขปัญหาของบ้านเมืองได้สำเร็จ

อีกปรากฏการณ์หนึ่งที่น่าไปสู่การ “สิ้นชาติ” คือ การเดินขบวนเรียกร้องในสิ่งที่ต้องการอย่างไร้เหตุผล เช่น กรณีผู้นำศาสนาเรียกร้องให้รัฐบาลของนายพล “กี” ลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีในปี ๒๕๐๘ เมื่อมีการสอบถามว่า ต้องการให้ใครเป็นแทน ผู้เรียกร้องไม่สามารถตอบได้ ในที่สุดบอกว่า ให้นายพล “กี” กลับมาเป็นอีก ทำให้เรื่องนี้ไม่มีใครสามารถอธิบายได้ว่า กลุ่มนี้ “เดินขบวนทำไม”

โดยสรุปแล้ว บทเรียนสำคัญของเวียดนามใต้ คือ การพัฒนาประชาธิปไตย โดยขาดความรู้ที่ถูกต้องและตรงกัน จึงใช้ความคิดและอารมณ์ของผู้มีอำนาจเป็นแนวทางในการบริหารประเทศโดยไม่คำนึงถึงภารกิจและเป้าหมายสำคัญของชาติในขณะนั้น ประกอบกับมีการทุจริตและใช้อำนาจโดยมิชอบ เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ตัวเองและพวกพ้อง ทำให้เป็นเหตุอ้างเพื่อแย่งชิงอำนาจรัฐกันบ่อยครั้ง ซึ่งก่อให้เกิดความหวาดระแวงจนแตกความสามัคคี โดยที่การบังคับใช้กฎหมายของรัฐบาลก็ย่อหย่อนทำให้กลุ่มคนต่างๆ ใช้เสรีภาพอย่างไม่มีเหตุผลและไม่รู้กาลเทศะ ซึ่งส่งผลให้พลังอำนาจของชาติทุกด้านลดลงอย่างรวดเร็ว จน “สิ้นชาติ” ในที่สุด

ถึงแม้ว่า สภาพปัญหาของประเทศไทยแตกต่างกับเวียดนามใต้ แต่ปรากฏการณ์แบ่งพรรคแบ่งพวก เป็นสีต่างๆ โดยที่ขาดความรู้ความเข้าใจในทางการเมืองการปกครองที่ตรงกัน จนถึงขั้นใช้ความรุนแรงเพื่อให้เกิดสิ่งที่ตนต้องการโดยไม่คำนึงกฎหมายของบ้านเมือง มีความคล้ายคลึงกับเวียดนามใต้มากจนน่าเป็นห่วง

แนวทางในการแก้ไขปัญหาที่ร้ายแรงนี้ ควรจะเป็นบทบาทของ “ปัญญาชน” ของประเทศที่จะต้องออกมา ร่วมกันทำหน้าที่ภาค “ประชาสังคม” ด้วยการกำหนด “บรรทัดฐาน” (Norms) ในด้านการเมืองการปกครองของประเทศที่ทุกฝ่ายยอมรับ โดยทุกฝ่าย “ต้อง” สละประโยชน์ส่วนตนให้หมด และหันมายุติมั่นในผลประโยชน์ของชาติเป็นที่ตั้ง ก่อนที่เราจะ “สิ้นชาติ” เหมือนเวียดนามใต้ในอดีต

เขียนให้ “โพสทูเดย์”

๑๘ พ.ค.๕๒